

UN ARBITRU AL SPIRITULUI

*Prof. univ. dr. Alexandru GAFTON,
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași
algafton@gmail.com*

Mă aflu în onoranta, dar și inconfortabila situație de a vorbi nu doar despre o persoană de care sînt foarte apropiat, dar mai cu seamă despre un Profesor pe care îl respect în mod deosebit și ale cărui cunoștințe le copleșesc pe ale mele. Cu toate acestea, am acceptat să mă plasez în această situație deoarece îmi compensez carențele prin bunăcredință, precum și întrucît, mai mult decît oricînd, trăim vremuri în care, într-un fel sau altul, sîntem evaluați nu neapărat de cei care ne sînt superiori, cel puțin sub aspectele în discuție, dar și de către cei care ar putea deveni ca noi, ori de cei care nu vor ajunge niciodată aici.

*

Profesorul Petre Gheorghe Bârlea este licențiat în limbi clasice, în limbile română, franceză și germană, studiile sale universitare întinzîndu-se de-a lungul a 12 ani, începînd cu anul 1970. Simpla cunoaștere a situației din învățămîntul superior românesc ne face să înțelegem că, aproape sigur, au fost cei mai buni ani de după război: majoritatea intrușilor dispăruse, ceea ce mai rămăsese din rîndul marilor Profesori și, mai cu seamă, din cel al elevilor acestora reluîndu-și cumva și întrucîtva locul natural în rîndul mării intelectualități a țării sau avînd acces la a

fi în contact – fie și indirect – cu tinerimea studioasă. În ciuda multor dificultăți care, apoi, au dispărut treptat, datorită multor avantaje care, și ele, au dispărut apoi, în general, tinerii formați în acea perioadă au putut avea parte de o instrucție extrem de coerentă, de temeinică, și generatoare a unui potențial însemnat pentru viitoare realizări științifice și profesionale.

Studiile doctorale au avut ca obiect o lucrare de romanistică și s-au petrecut între 1990 și 1996, sub ilustra îndrumare a unuia dintre cei mai respectați indoeuropeniști, Doamna Profesor Lucia Wald. De aceea, majoritatea Profesorilor¹ care au contribuit la formarea celui astăzi omagiat constituia o elită intelectuală și academică, cea mai în măsură să înrîurească benefic formarea tinerilor și să genereze o nouă elită intelectuală. Desigur, firescul proces de selecție naturală își urmează cu eficiență cursul spre împlinirea binefăcătoarei sale meniri, puțini dintre cei veniți sau chemați rămânând a fi aleși.

Fiind cu deosebire complexe, înglobînd și consumînd o cantitate uriașă de energie de cea mai bună calitate, pregătirea și devoltarea academică a Profesorului Petre Gheorghe Bârlea, apoi evoluția carierei sale academice și științifice nu s-au desfășurat cu ușurință și în mod implicit. Privind prospectiv, se înțelege că – precum în cazul oricărui proces natural sau cultural, de altfel – fiecare moment era pîndit de pierderi, de

¹ Sorin Stati, Petru Creția, Francisca Băltăceanu, Gabriela Creția, Mariana Băluță, Marta Guțu, Al. Graur, N.I. Barbu, Iancu Fischer, Alexandru și Eugen Cizek, Mihai Nasta, Florea Fugariu, Eugen Dobroiu, Mihai Nichita, Traian Costa, Adelina Piatkovski, Maria Marinescu-Himu, Dan Slușanschi – dintre clasiști, Eugen Simion, Gheorghe Mihăilă, Marius Sala, Dan Horia Mazilu, Alexandru Niculescu, Florica Dimitrescu, Theodor Hristea, Mircea Martin, Al. Piru, Silviu Angelescu, Theodora Cristea, Alexandra Cuniță, Viorel Vișan ș.a. – dintre româniști și romaniști.

ineficiență, de nerealizări. Privind retrospectiv, însă, este evident că diferitele etape au apărut, s-au produs și s-au împlinit cu necesitate. Este acesta semnul bazelor temeinic durate, al mlădițelor trainice ale acestora, al capacităților organismului de a rodi superior, generînd în continuare un potențial ridicat de autoreproducere și evoluție a cunoștințelor. Analizînd lucrurile și procesele din perspectivă evolutivă, pricepem că energiile care au alimentat procesele și lucrurile ce-au încununat caznele constituie și reflectă destinul unui ales.

*

Activitatea Profesorului Petre Gheorghe Bârlea se desfășoară pe același sistem complex de coordonate, destinul său fiind preocupat și îngrijindu-se, parcă, să îl supună la tipuri cît mai variate de activități, în vreme ce oamenii au văzut în asta prilejuri de a-l exploata cît mai mult².

Sub aspect organizatoric-administrativ, a fost șef de Catedră, de Departamente, de Școală doctorală și prorector. Din cîte știu, purtînd povara acestor atribute, nu doar a avut preocupări, dar le-a convertit pe acestea în realizări, reușind să organizeze structurile existente, să le confere eficiență, să

² Am bucuria de a fi printre cei ce au o relație privilegiată cu Domnul Profesor Bârlea, cu care mă aflu într-o constantă comunicare. Știu bine, așadar – și cred că nu comit o indiscreție împărtășind acest lucru –, că agenda sa este foarte încărcată, extrem de încărcată, felurite rugămînți de a participa la felurite activități științifice și culturale ridicînd continuu nivelul poverilor pe care le poartă cu demnitate și generozitate. La sugestia mea – mereu aceeași – de a fi selectiv, răspunsul său – mereu același – mi-l arată avînd conștiința superioară a cuiva care se consideră parte a unui ansamblu social vast, și care înțelege că onorarea responsabilităților generate de participarea la întreg exclude selectivitatea.

stimuleze colectivele și membrii lor în direcția perfecționării și valorificării eficiente a resurselor, în acele colective fiind promotor al bunelor practici. Mai mult, în mod de la sine grăitor, el este întemeietorul unor noi domenii de activitate, sub forma unor colegii.

Sub aspect academic și științific, Profesorul Petre Gheorghe Bârlea s-a specializat în mai multe direcții, bazelor – lingvistica generală și comparată și filologia clasică – adăugându-li-se în chip firesc subdomenii precum teoria comunicării, retorică și stilistică, pragmatică, limbaje de specialitate, traductologie, inter- și multiculturalitate. Roadele acestor preocupări au fost culese și răspândite nu doar în numeroasele sale scrieri, dar și în cadrul activității sale de profesor al unor Universități românești, precum și în cel al calității sale de profesor invitat și de lector de limbă, cultură și civilizație română la universități din America de Nord și din Europa, al multiplelor stagii de documentare la Universități din S.U.A., Cipru, Franța, Grecia, Irlanda, Italia, Scoția, Spania și al participărilor cu comunicări la congrese, conferințe, colocvii și dezbateri pe teme de lingvistică, educație și culturologie, naționale și internaționale, din încă și mai multe țări. Respectat atât în țară, cât și în multe locuri din străinătate, Profesorul participă activ la mai multe proiecte științifice din aria traductologiei și interculturalității, fiind membru al mai multor societăți științifice naționale și internaționale, avînd recunoașterea dată de numeroase diplome, medalii, premii și titluri la nivel național și internațional.

Cele sumar înșirate pînă aici deja copleșesc, mai ales că nu este vorba despre simple activități, ci despre procese elaborate care au generat rezultate consistente și de calitate. Însă înșiruirea nu se încheie, deoarece Profesorul Petre Gheorghe Bârlea activează ca expert în mai multe organisme la nivel

național, dintre care cel mai prestigios este Consiliul Național de Acordare a Titlurilor Academice și a Diplomelor Universitare (CNATDCU), apoi ca membru în Consiliul științific al mai multor reviste de prestigiu – dintre care DICE și „Diacronia” sînt cele mai prestigioase –, și este unul dintre cei mai solicitați colegi în comisii de doctorat, concurs și abilitare, nu pentru blîndețea sa – reală, de altfel –, ci pentru nivelul înalt de competență, de responsabilitate și pentru echilibrul său, îmbinare care constituie pentru oricine un garant al calității și corectitudinii întregului proces și o marcă reală a relației dintre titlul acordat și nivelul real al solicitantului³.

În același registru am încadra și numeroasele prefete, recenzii și cronici, prin care Profesorul se arată a fi deopotrivă generos, erudit și călăuză. Este generos întrucît își risipește timpul implicîndu-se în cercetarea țesăturii de scrieri care apar într-un ritm epuizant. Este erudit deoarece judecățile sale se constituie în consecvența unei perspective temeinicite de cunoștințe vaste și profunde, amplificate de limpezimea gîndirii din care decurg. Este călăuză deoarece așează lucrurile în dreptul lor natural, explicînd atît perspectiva, cît și abaterile. În cele din urmă, voi spune, iarăși, că este generos deoarece nu-și risipește timpul, ci și-l sacrifică pentru noi toți, cei ce beneficiem de erudiția unui ghid competent.

³ „Blîndețea” și „generozitatea” despre care vorbeam mai sus nu înseamnă nicidecum toleranță nediscriminată față de nonvaloare. Mai ales în ultimul timp, Profesorul Petre Gheorghe Bârlea și-a pus la grea încercare vechi și solide prietenii cu decanii unor facultăți din țară, cu directorii de școli doctorale și cu unii profesori de mare anvergură, prin faptul că s-a implicat în respingerea unor teze de doctorat, de abilitare, de obținere a gradelor de conferențiar sau profesor, atunci cînd a considerat că prestația candidaților (susținuți, cumva, de respectivii prieteni) a coborît sub standardele minime acceptabile...

Poate, însă, că cel mai aproape de sufletul celui astăzi omagiat sînt trei realizări care îl vădesc a fi fondator și părinte al unor întreprinderi care nu au menirea de a pune în valoare propriile realizări și propria persoană, ci de a constitui un fel de Școală, de seminar în care să se formeze noi generații. Prima dintre acestea este Colocviul Internațional „Latinitate – Romanitate – Românită”, care se desfășoară la Tîrgoviște, începînd cu anul 2001, continuînd neștirbit și în ziua de astăzi, apoi Simpozionul Internațional „Diversitate și Identitate Culturală în Europa”, manifestare completată cu o publicație devenită prestigioasă printre specialiști, mai cu seamă printre cei preocupați de interculturalitate și multiculturalitate – revista DICE.

*

Înainte, peste și dincolo de toate acestea, însă, se înalță autorul de monografii, studii și articole științifice, de note, comentarii, prefețe, apoi editorul, adică filologul și lingvistul care a lucrat și scris cîteva mii de pagini. La o primă privire, tematica preocupărilor manifeste în volumele și studiile Profesorului Petre Gheorghe Bârlea poate descumpăni datorită amplitudinii și a unui anumit soi de gravitate. Totuși, lăsînd unele aspecte deoparte, aș observa că, fundamental, se poate distinge componenta monografică, prin care cercetătorul se dedică profunzimilor unei personalități sau unei teme. Este aspectul care nu-l părăsește pe cercetător și pe care cercetătorul nu-l abandonează nici o clipă, de-a lungul scrierilor sale. Aș spune că este aspectul profund constitutiv, de tăria materialului genetic, și care dă seamă de o fibră profundă a Profesorului. După acest exercițiu și această calibrare apar temele propriu-

zise. Iarăși, privind cu atenție, este una singură, însă abordată sistematic: cu erudită migală, cu tenace curiozitate, cu olimpiacă stăpînire. Fenomenul lingvistic este privit în toate componentele sale, de la fonetică la semantică, sub toate formele sale de manifestare, de la stilul popular la retorica înaltă, căutîndu-i-se amănunțit toate valențele, toate posibilitățile, toate realizările, de la mit la traducere, de la rădăcini la fructe și, apoi, de la fructele murinde la substanțele care hrănesc rădăcinile. De aceea, susțin că o parte a caracterului complex al operei științifice a Profesorului Petre Gheorghe Bârlea vine din modalitatea organică în care înțelege, analizează și explică materia lingvistică, gîndirea și spiritul care o animă. O altă parte o dă însuși autorul, el însuși un gînditor familiarizat cu labirintul proceselor apercetiv-cognitive care generează fenomenul lingvistic, și un spirit de o rafinată complexitate. Privind atent, aș mai susține că toate acestea sînt atributele unui om înzestrat cu o forță vulcanică, înțelept canalizată și calibrată prin delicate, dar ferme și eficiente modalități cultural-umane.

*

Toate cele de pînă acum vădesc un mănunchi de trăsături ce definesc în mod esențial spiritul Profesorului Petre Gheorghe Bârlea. Spiritul este cel al unui erudit rafinat, al unui filolog de forță, dotat cu generozitatea întemietorului, excelînd în truda caracteristică oricărei ființe umane superioare, adică înzestrate cu tendința, capacitatea și forța – deopotrivă naturale și educate – de a se edifica și de a edifica. Pe sine și pe cei din jur; ca ființe spirituale.